

УДК 349.2:317.7

DOI: 10.32342/2709-6408-2020-1-1-11

С.І. ПОЛЯРУШ,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Висвітлено процес формування державної міграційної політики в Україні. Констатується, що із середини 2010-х рр. міграція з нашої держави набула масових масштабів. Наслідки вказаного процесу можуть бути як негативними, так і позитивними для українського суспільства. Визначається, що завданням внутрішньої політики нашої держави є максимальне використання позитивних наслідків масової трудової міграції. Розглянуто два періоди формування української нормативно-правової бази у сфері зовнішньої трудової міграції: 2000-ні рр. як період приведення нормативної бази у відповідність до Основного Закону України і період 2010-х рр. – реагування на масову трудову еміграцію. Проаналізовано низку чинних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що опосередковано чи безпосередньо стосуються зовнішньої трудової міграції. Чинні нині Закони України, дотичні до обраної нами проблеми, мають визначення деяких ключових понять трудової міграції на зразок «нелегальний мігрант», «принцип розумного пристосування»; регламентують діяльність окремих державних інституцій у сфері трудової міграції. Зазначено, що вказані нормативно-правові акти часто стосуються як трудових іммігрантів, так і трудових емігрантів. Особливу увагу було приділено базовому закону про зовнішню трудову міграцію, яким держава дала чітку інформацію українцям за кордоном, що вона зацікавлена в їх поверненні в Україну, та вказала на основні права працівників-мігрантів, які будуть захищатися державними органами. Це є свідченням значної гуманізації українського законодавства стосовно трудових мігрантів. У той же час було вказано на деякі недоліки чинного закону. Підкреслюється, що підзаконні нормативно-правові акти, починаючи з 2015 р., покликані конкретизувати основні положення вказаного закону та розробляти механізми реінтеграції українських трудових мігрантів у наше суспільство. Автор погоджується з думкою окремих дослідників про необхідність прийняття спеціального закону про державну політику у сфері зовнішньої трудової міграції та пропонує створення спеціального державного органу, який би коригував вказану політику.

Ключові слова: права працівників-мігрантів, нормативно-правова база України, захист трудових прав громадян України за кордоном, державні гарантії прав, країна-донор.

Освещен процесс формирования государственной миграционной политики в Украине. Констатируется, что с середины 2010-х гг. миграция из нашей страны приобрела массовые масштабы. Последствия указанного процесса могут быть как отрицательными, так и положительными для украинского общества. Определяется, что задачей внутренней политики нашего государства является максимальное использование позитивных последствий массовой трудовой миграции. Рассмотрены два периода формирования украинской нормативно-правовой базы в сфере внешней трудовой миграции: 2000-х гг. как период приведения нормативной базы в соответствие с Основным Законом Украины и период 2010-х гг. – реагирование на массовую трудовую эмиграцию. Проанализирован ряд действующих законодательных и подзаконных нормативно-правовых актов, которые косвенно или непосредственно касаются внешней трудовой миграции. Действующие в настоящее время законы Украины, которые косвенно касаются выбранной нами проблемы, содержат определение некоторых ключевых понятий трудовой миграции вроде «нелегальный мигрант», «принцип разумного приспособления»; регламентируют деятельность отдельных государственных институтов в сфере трудовой миграции. Отмечено, что указанные нормативно-правовые акты часто касаются как

трудовах іммігрантах, так і трудових емігрантах. Особое внимание было уделено базовому закону о внешней трудовой миграции, которым государство дало четкую информацию украинцам за рубежом, что оно заинтересовано в их возвращении в Украину, и указало основные права работников-мигрантов, которые будут защищаться государственными органами. Это свидетельствует о значительной гуманизации украинского законодательства относительно трудовых мигрантов. В то же время было указано на некоторые недостатки действующего закона. Подчеркивается, что подзаконные нормативно-правовые акты, начиная с 2015 г., призваны конкретизировать основные положения указанного закона и разрабатывать механизмы реинтеграции украинских трудовых мигрантов в наше общество. Автор согласен с мнением отдельных исследователей о необходимости принятия специального закона о государственной политике в сфере внешней трудовой миграции и предлагает создание специального государственного органа, который бы корректировал указанную политику.

Ключевые слова: права работников-мигрантов, нормативно-правовая база Украины, защита трудовых прав граждан Украины за рубежом, государственные гарантии прав, страна-донор.

Постановка проблеми. Трудова міграція стала серйозним викликом для української держави у сучасний період. За приблизними підрахунками близько 3,2 млн українців працюють за кордоном на постійній основі [1].

Економічні та соціальні наслідки трудової еміграції з України мають не лише негативні, а й позитивні риси. До позитивних наслідків необхідно віднести зменшення безробіття в нашій державі, збереження або отримання нових трудових навичок, можливість матеріального забезпечення власних сімей, збільшення споживання товарів на внутрішньому ринку за рахунок трудових прибутків мігрантів, притік валюти в країну. За даними Ю. Літковець, зовнішні грошові перекази трудових мігрантів в Україну становлять 8,2–8,3% валового внутрішнього продукту (ВВП) (у 2014 р. – 5%). Якщо ж використовувати обрахунки Міжнародної організації міграції, то такий відсоток зростає майже до 11% українського ВВП [2, с. 135].

Оскільки зупинити трудову міграцію в період глобалізаційних зрушень у світі неможливо, варто максимально використати її позитивні моменти, зафіксувавши це у чинному законодавстві.

Стан дослідження. Проблемами правового регулювання зовнішньої трудової міграції в міжнародних нормативно-правових актах і в українському законодавстві займаються Л. Амелічева, Т. Буртник, А. Дергач, В. Кабай, П. Кравчук, М. Кунцевич, О. Лошенко, О. Малиновська, Л. Муц, К. Ніколаєць, К. Новосад, Р. Стаканов, А. Терещенков, І. Толкачова, Н. Швець, Н. Щербюк та ін. Крім того, протягом 2018–2019 рр. вийшла низка колективних комплексних досліджень питань зовнішньої та внутрішньої трудової міграції в Україні Інституту демографії і соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України «Українське суспільство: міграційний вимір», Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України «Міграція в умовах трансформації регіональних ринків праці України: механізми регулювання» та «Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття». У вказаних працях автори частково торкалися питання правового регулювання трудової міграції в межах своїх досліджень.

Мета статті полягає у спробі охарактеризувати процес формування державної політики України щодо зовнішньої трудової міграції шляхом аналізу нормативної бази.

Виклад основного матеріалу. Торкаючись питання еволюції правового регулювання зовнішньої трудової міграції в Україні, необхідно відзначити, що ми будемо розглядати нормативну базу, починаючи з 2000-х рр., оскільки саме тоді прослідковується певна послідовність і системність в українській нормотворчості щодо трудових мігрантів.

Цілком слушно весь масив нормативних актів з питань трудової міграції дослідник Л. Муц поділяє на такі види: Конституція України; нормативно-правові акти про міграції загального гатунку (визначають основи громадянства України, відповідають за соціальний та демографічний стан речей); спеціальні нормативно-правові акти про міграцію; міжнародні нормативні акти. До групи спеціального законодавства віднесено нормативно-правові акти, які визначають окремі заходи в міграційній політиці, відповідають за алгоритм дій перетину кордону, визначають диференційований підхід до різних груп мігрантів (біженців, нелегалів), що формують нові органи влади з вирішення проблем міграції [3, с. 118–119]. На сьогодні вказана класифікація найбільш повна.

Основний Закон України у низці статей визначає принципи державної міграційної політики. Це ст.ст. 3, 9, 18, 25, 33 та 92. У ст. 3 Конституції зазначається, що найвищою соціальною цінністю держава визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку. У ст. 9 наголошується, що чинні міжнародні договори, ратифіковані Україною, є частиною національного законодавства. У ст. 18 вказується на основну мету зовнішньополітичної діяльності держави – забезпечення національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з іншими країнами і міжнародними організаціями. На особливу увагу заслуговує ст. 25, де вказується, що громадяни України перебувають під охороною держави, і вона бере на себе обов'язок піклуватися і захищати їх за кордоном. У ст. 33 наголошується на праві громадян України у будь-який час повернутися в Україну. Ст. 92 підкреслює, що виключно законами України визначаються засади регулювання демографічних і міграційних процесів [4].

Еволюція міграційної політики у першому десятилітті ХХІ ст. відбувалася шляхом приведення законодавства у відповідність до Конституції України та взятих міжнародних зобов'язань. У результаті було ухвалено цілий блок важливих законодавчих актів. Зокрема у 2001 р. були ухвалені закони «Про громадянство», «Про біженців», «Про імміграцію», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо боротьби з нелегальною міграцією», у 2003 р. – закон «Про свободу пересування та вибір місця проживання», у 2004 р. – закон «Про закордонних українців». При Кабінеті Міністрів України було створено у 2014 р. Національну комісію з питань закордонних українців.

Вперше проблему регулювання трудової міграції поставлено в 2000 р. в Указі Президента України «Про основні напрями соціальної політики на період до 2004 р.». У Напрямках визначено такі завдання: захист соціально-економічних інтересів і прав працівників-мігрантів; збереження трудового та інтелектуального потенціалу держави; створення правових та соціально-економічних основ регулювання зовнішньої трудової міграції громадян.

У 2002 р. Україна приєдналася до міжнародної Конвенції про статус біженців та змінила статус із спостерігача на повноправного члена у Міжнародній організації з міграції.

Протягом 2003–2004, 2009 рр. проводилися парламентські слухання про становище українських працівників-мігрантів за кордоном. Кабінет Міністрів України (КМУ) у 2006 р. ухвалив «Стратегію демографічного розвитку України на період до 2015 р.», де конкретизувалося питання реінтеграції трудових мігрантів в Україні.

Вельми продуктивним був 2007 р. у червні Україною було підписано з Європейським Союзом (ЄС) Угоду про спрощення оформлення віз, де окреслювалися найближчі перспективи запровадження безвізового режиму, та Угоду про реадмісію осіб з процедурою спрощеного повернення нелегалів. Угоди про малий прикордонний рух були укладені з Угорщиною, Польщею, Словаччиною. У тому ж 2007 р. парламент України ратифікував Європейську конвенцію про правовий статус трудящих мігрантів.

Можна стверджувати, що протягом періоду 2000–2010 рр. було сформоване адекватне політичне бачення проблем трудової міграції. Однак прогресивні політичні рішення залишалися на папері, не втілювалися у життя. Серед причин такого стану речей – міграція не набула такого масштабного характеру, відповідно, не був створений спеціальний орган виконавчої влади з управління трудовою міграцією, який би здійснював лобювання необхідного законодавства.

Процес регулювання явища зовнішньої трудової міграції активізувався з 2010 р., зокрема після підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р. Угода передбачає спільне управління міграційними потоками та ефективну реалізацію принципу інтегрованого управління кордонами.

У листопаді 2010 р на саміті Україна–ЄС був підписаний План дій з лібералізації візового режиму, в якому багато позицій стосувалося міграції.

У грудні 2010 р. створено Державну міграційну службу, яка взяла на себе обов'язки з реєстрації громадянства, мігрантів та біженців.

Протягом 2010–2015 рр. у складі КМУ працювала Рада з питань трудової міграції як постійно діючий консультативно-дорадчий орган, який виконував завдання формування і реалізації державної політики у сфері соціального захисту трудових мігрантів.

30 травня 2011 р. Указом Президента України прийнято Концепцію державної міграційної політики, яка визначила стратегічні напрями у сфері державного управління зовнішньою трудовою міграцією. Однак вона чітко не сформулювала цілі, яких мала б досягти українська держава засобами міграційної політики.

У цьому ж таки 2011 р. було ухвалено нові Закони України, що діють і сьогодні: «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про протидію торгівлі людьми». Вони є базовими для міграційної сфери. Кабінет Міністрів України затвердив «План заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011–2015 рр.».

У законі «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» запроваджено інститут субсидіарного захисту для осіб, які не відповідають критеріям для надання статусу біженця згідно з Конвенцією 1951 р. та Протоколу 1967 р., але потребують захисту через цілком обґрунтовані побоювання щодо застосування тортур, нелюдського поводження або покарання, що принижує людську гідність та ін. [5].

У ст. 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» дається визначення поняттю «нелегальний мігрант»: це іноземець або особа без громадянства, які перетнули державний кордон поза пунктами пропуску або в пунктах пропуску, але з уникненням прикордонного контролю і невідкладно не звернулися із заявою про надання статусу біженця чи отримання притулку в Україні, а також іноземець або особа без громадянства, які законно прибули в Україну, але після закінчення визначеного їм терміну перебування втратили підстави для подальшого перебування та ухиляються від виїзду з України» [6]. Українська держава чітко сформулювала основні норми, що стосуються порядку в'їзду, підстави перебування та залишення іноземцями і апатридами нашої країни, підтвердила гарантії їх прав. У ч. 2 ст. 3 визначено, що за усіма іноземцями і апатридами, не залежно від законності їх перебування на території України, визнається правосуб'єктність і основні права і свободи людини. Ще один важливий момент відображений у п. 18 ст. 4, за яким означені вище особи, якщо з незалежних від них причин вони не були видворені з території України, вважаються тимчасово перебуваючими на законних підставах на території України, що має бути відповідними органами задокументовано. Для нашої проблематики становить інтерес ще ч. 2 ст. 14, за якою в разі незаконного перетину кордону, якщо це не тягне кримінальної відповідальності, органами охорони державного кордону забороняється в'їзд на територію України строком на п'ять років.

У цілому, як зазначає О. Малиновська, в українському законодавстві накреслилася гуманізація ставлення до незаконних мігрантів [7, с. 428].

Закон «Про протидію торгівлі людьми» має на меті запобігання торгівлі людьми, боротьбу із злочинністю, пов'язаною з нею, надання допомоги та захисту особам, постраждалим від торгівлі людьми [8]. Він стосується також зовнішніх трудових мігрантів. На сьогодні виділяють торгівлю людьми з метою трудової, сексуальної експлуатації, з метою використання у виготовленні порнопродукції, з метою вилучення органів та з метою використання у жебрацтві. Трудова експлуатація передбачає використання працівників на надважких роботах у небезпечних умовах, з тривалістю робочого часу 16–18 годин без соціальних пакетів. Вказаним законом у ст. 28 держава зобов'язується здійснювати міжнародне співробітництво у сфері протидії торгівлі людьми.

У 2012 р. було прийнято нині діючі Закони України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», «Про зайнятість населення».

Дія Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» поширюється на трудові відносини на території України і передбачає застосування роботодавцем принципу розумного пристосування. Під вказаним принципом розуміють обов'язок роботодавця ефективно пристосовуватися до особливих потреб працівника, що є загальноприйнятим явищем в економічно розвинутих країнах. У законі даються визначення понять прямої та непрямой дискримінації, утиску, пособництва та підбурювання до дискримінації, застосування позитивних дій у протидії дискримінації, якими користується весь світ [9].

Прийняття Закону України «Про Єдиний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» прискорило переведення документів для виїзду за кордони України на міжнародні стандарти [10]. Цей процес унеможлиблює підробку таких документів, а отже, посилює контроль за міграційними процесами та стимулює протидію нелегальній міграції.

Закон «Про зайнятість населення» у ст.ст. 1, 10, 15, 22, 36, 38 частково теж торкається зовнішніх трудових мігрантів-українців. Вперше в чинному законодавстві було дано визначення поняттю «трудова міграція»: «переміщення особи, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальної одиниці з метою виконання або пошуку роботи» [11]. У ст. 10 закріплюється право громадян України займатися трудовою діяльністю за кордоном за умови, якщо вона не заборонена законодавством України та держави перебування; право українських працівників-мігрантів на захист законодавством України та держави перебування, за винятком випадків, зазначених у міжнародних договорах, ратифікованих Верховною Радою. У ч. 2 ст. 15 держава визначає одну з цілей політики у сфері зайнятості населення – посилення соціального та правового захисту громадян України, які працюють за кордоном. У ст.ст. 16, 36, 38 наголошується на обов'язковому ліцензуванні господарської діяльності з надання послуг посередництва у працевлаштуванні за кордоном.

На сьогодні діють «Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» 2015 р. [12] Ст. 22 вперше також визначено центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості та трудової міграції. Спочатку це було Міністерство соціальної політики, однак постановою КМУ № 838 від 11 вересня 2019 р. повноваження у сфері праці, зайнятості населення, трудової міграції, трудових відносин, соціального діалогу передані Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [13]. Скоріше за все, і державна служба зайнятості перейде до відомства вказаного міністерства.

У 2015 р. прийнято базовий для українських працівників-мігрантів Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» [14]. На думку більшості вчених, вперше держава Україна чітко дала зрозуміти зовнішнім трудовим мігрантам-українцям, що вона готова захищати їхні права, зацікавлена у їх поверненні на Батьківщину. Дія закону поширюється на трудових мігрантів, які працюють за трудовим договором, самостійно забезпечують себе роботою, надають оплачувані послуги, здійснюють іншу оплачувану діяльність, не заборонену законодавством країни перебування. Таким чином, можна припустити, що підтримку отримають і нелегальні мігранти. Серед напрямів державної зовнішньої політики у ст. 5 названо здійснення заходів із запобігання незаконній зовнішній трудовій міграції та створення умов для повернення в Україну та реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їхніх сімей. Ст.ст. 8–15 фактично визначають основні права українських закордонних працівників: право на належні умови праці й соціальний захист, право на освіту та підтвердження результатів неформального професійного навчання, на консульську підтримку, на співпрацю з установами і закладами України громадських об'єднань зовнішніх трудових мігрантів, на задоволення національно-культурних, освітніх, духовних і мовних потреб трудових мігрантів, на інформацію, на реінтеграцію в українське суспільство, на відшкодування шкоди, на працевлаштування, на уникнення подвійного оподаткування, на переказ коштів в Україну.

Незважаючи на зміни, внесені у грудні 2019 р. до вказаного Закону, він все ще потребує доопрацювання. Зокрема дослідники вказують на відсутність механізмів реалізації окремих норм; відсутність норм щодо реалізації виборчих прав мігрантів. Відсутні також норми, які б закріплювали механізми допомоги вітчизняним навчальним закладам, що організовані громадянськими об'єднаннями мігрантів у країнах їх перебування, та сприяння створенню нових українських освітніх установ за кордоном, їх забезпеченню підручниками, методичними матеріалами, виділенню державних коштів на відрядження комісії з України для атестації учнів та прийому іспитів (на сьогодні це відбувається за власні кошти мігрантів), не врегульовано питання підвищення кваліфікації та атестації викладачів таких закладів [15, с.330–331].

У цьому ж 2015 р. Указом Президента України прийнято «Стратегію національної безпеки України», де серед актуальних загроз національній безпеці України названо активізацію міграційних процесів внаслідок бойових дій [16].

У 2017 р. КМУ затвердив «План заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їх сімей» та «Стратегію державної міграційної політики України на період до 2025 року».

План заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їхніх сімей був розроблений на виконання закону «Про зовнішню трудову міграцію» і не містить конкретних пропозицій щодо повернення трудових мігрантів з-за кордону, оскільки такий процес можливий разом з реформуванням економіки і створенням тисяч робочих місць [17].

Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 р. була розроблена за сприяння ЄС та країн «Східного партнерства» (Болгарії, Грузії, Фінляндії, Угорщини, Молдови, Польщі, Словаччини) [18]. Це документ з більш глибоким і комплексним підходом до трактування державної міграційної політики України, який містить 13 цілей. Так, за для реінтеграції українських мігрантів пропонується налагодження співпраці з українською діаспорою та заохочення репатріації закордонних українців. Планується залучати для розвитку економіки України висококваліфікованих іноземних фахівців, продовження проживання талановитих іноземних студентів в Україні після завершення їх навчання. Щодо нелегальних мігрантів, пропонується їх регуляризація, тобто комплекс заходів (легалізація, міграційна амністія) завдяки яким держава дає можливість іноземцям, які перебувають у ній з порушенням законодавства, отримати законний статус. Реалізація Стратегії планується у два етапи:

- на першому етапі (орієнтовно 2018–2021 рр.) передбачається створення належного інформаційного забезпечення, приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів, у тому числі у рамках виконання зобов'язань щодо лібералізації візового режиму з Європейським Союзом;
- на другому етапі (орієнтовно 2022–2025 рр.) передбачається більш цілеспрямоване використання інструментів міграції та мобільності для сприяння соціальному та економічному розвитку держави, а також для досягнення цілей європейської інтеграції.

Ще одним впливовим засобом захисту прав трудових мігрантів є двосторонні угоди. На початок 2019 р. міждержавні угоди Україна підписала з 13 країнами; міжурядові договори укладені з 11 державами; міжвідомчі договори укладено з 19 державами. Переважають країни близького зарубіжжя, зокрема, ті, що мають кордони з Україною.

Повертаючись до законодавчої бази, ми цілком погоджуємося з дослідницею Л. Амелічевою, яка пропонує прийняти Закон України «Про основні засади державної міграційної політики», який дасть можливість зміцнити механізм захисту прав та інтересів суб'єктів міграційних процесів та визначить на законодавчому рівні напрями реалізації державної міграційної політики [19, с. 56].

У контексті сказаного 14 березня 2019 р. у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону № 10153 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення державної підтримки українців за кордоном» з широким спектром норм соціальної підтримки трудових мігрантів. Однак, 3 квітня 2019 р. проект було відкликано авторами.

Фахівець у сфері державної міграційної політики М. Біль пропонує визначити пріоритети безпосереднього впливу на міграційні процеси:

- забезпечення циркулюючих міграцій;
- забезпечення освітніх реєміграцій;
- реалізація програм залучення міграційного капіталу в бізнес (передусім, малий);
- прозорий міграційний режим (боротьба з порушенням перетину державного кордону на митницях, зокрема через відеоспостереження, що посилює можливості суспільного контролю);
- активізація співпраці Державної міграційної служби України та Міністерства соціальної політики України з науковими установами;
- інформаційне забезпечення регулювання міграцій з доповненням моніторингу рівня просторової мобільності населення України (практика вибіркового обстежень);
- забезпечення мобільності соціального захисту громадян України за кордоном [20, с. 201].

Звичайно, усі вказані напрями необхідно забезпечити законодавчими нормами.

Висновки. Таким чином, українське законодавство стосовно зовнішніх трудових мігрантів постійно удосконалюється, наближаючись до загальноєвропейських стандартів. Якщо у 1991–2009 рр. основна увага приділялася захисту прав працівників за кордоном, а сама міграційна політика мала фрагментарний характер, то з 2010-х рр., а ми б уточнили – з 2014 р. (період початку п'ятої хвилі трудової міграції), все більше норм покликані мінімізувати негативний вплив масового виїзду українців за кордон та заохочення повернення громадян України на Батьківщину. Не вистачає в Україні закону щодо посилення державної підтримки українців за кордоном та спеціального державного органу, який би коригував державну міграційну політику, у тому числі щодо трудових мігрантів.

Список використаної літератури

1. Понад 3 млн. українців працює за кордоном на постійній основі. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2752271-ponad-3-mln-ukrainciv-pracue-za-kordonom-na-postijnij-osnovi-minsocpolitiki.html>
2. Літковець Ю.О. Зовнішня трудова міграція та її наслідки для української економіки. *Економіка та управління національним господарством*. 2019. Вип. 31. С. 131–136. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/22.pdf
3. Муц Л.Ф. Система нормативно-правового регулювання міграційних процесів в Україні. *Держава і регіони: науково-виробничий журнал. Серія: Державне управління*. 2018. № 4. С. 116–122.
4. Конституція України: офіц. текст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-к/96-вр>
5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17> (дата звернення: 14.04.2020 р.).
6. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-179> (дата звернення: 14.01.2020 р.).
7. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. К.: НІСД, 2018. 472 с.
8. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17> (дата звернення: 15.04.2020 р.).
9. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17> (дата звернення: 16.04.2020 р.).
10. Про Єдиний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17> (дата звернення: 16.04.2020 р.).
11. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 16.04.2020 р.).
12. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном: Постанова КМУ від 16.12.2015 р. № 1060. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-2015-п> (дата звернення: 17.04.2020 р.).
13. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства: Постанова КМУ від 11.09.2019 р. № 838. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF> (дата звернення: 17.04.2020 р.).
14. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 05.11.2015 № 761-УІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19> (дата звернення: 17.04.2020 р.).
15. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018. 396 с.
16. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 17.04.2020 р.).
17. План заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їх сімей: Розпорядження КМУ від 12.04.2017 р. № 257-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-вр> (дата звернення: 17.04.2020 р.).

18. Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження КМУ від 12.04.2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80> (дата звернення: 17.04.2020 р.).

19. Амелічева Л. Право на гідну працю трудових мігрантів в умовах глобалізації. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 1. С. 54–58.

20. Міграція в умовах трансформації регіональних ринків праці України: механізми регулювання / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»; наук. ред. У.Я. Садова. Львів, 2019. 263 с.